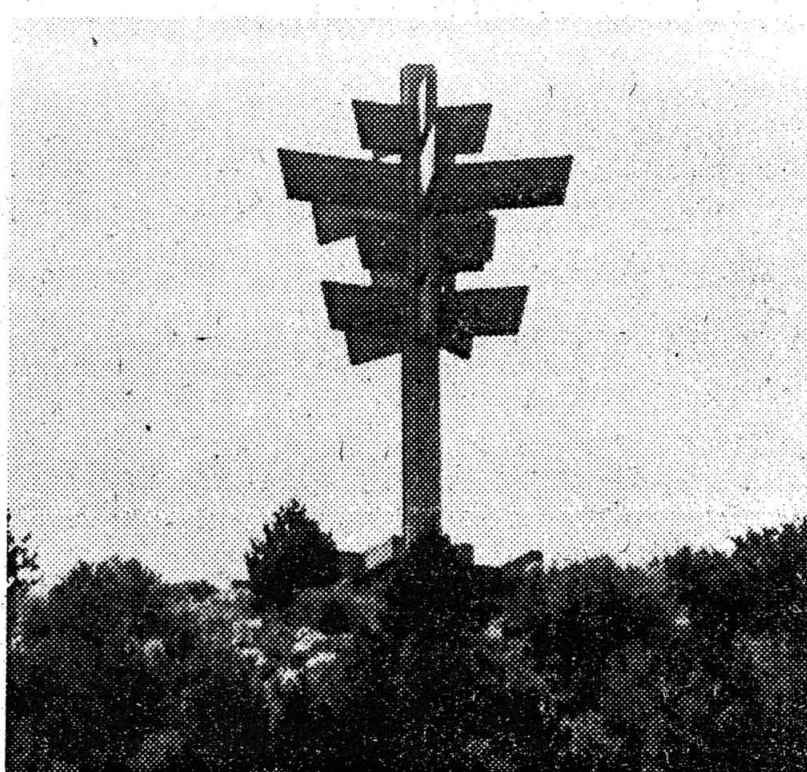

SPOMENICI REVOLUCIJE

Cvijet u kršu

Kninski spomenik otkriven 1969. godine. Ideju i nacrt dao arh. Đorđe Romić, autor reljefa na sarkofazima akademski kipar Mihail Kajfeš, a stihova Jure Franičević Pločar

Spomenici izražavaju jednu vječitu ljudsku istinu. Simboliziraju da je život neuništiv, da je jači od smrti. Svojim oblicima i veličinom, svojom simbolikom evociraju uspomene na dane naše prošlosti. Brojni prolaznici Kninom se pitaju što li predstavlja spomenik koji je „natkrio“ Knin, na brdu Spasu. Vijori se kao zastava, sazdan je oslobodiocima Knina i na prvi pogled djeluje kao Kninska tvrđava, koja je vjekovima građena i rušena, pa opet zidana.

Sam spomenik, po mnogo čemu osoben i specifičan, arhitektonski i idejno, oblikovan kao cvijet, sa svojim laticama usmjeren je prema svim pravcima i stazama na kojim su ginuli borci, unučen je bogazama koje su značile život i slobodu.

Otkriven je još 1969. godine, ljetima pikoši i govori o slobodi, svojim likom kao da kazuje priču o herojskim likovima ovoga kraja. Djelo je to koje vječno pamti naš revolucionarni plamen.

Zanimljivo je istaknuti da je ideju i nacrt spomenika izradio Kninjanin dipl. inž. arh. Đorđe Romić, reljefe na sarkofazima akademski kipar Mihail Kajfeš i stihove podno spomenika napisao je da se uklešu pjesnik Jure Franičević Pločar.

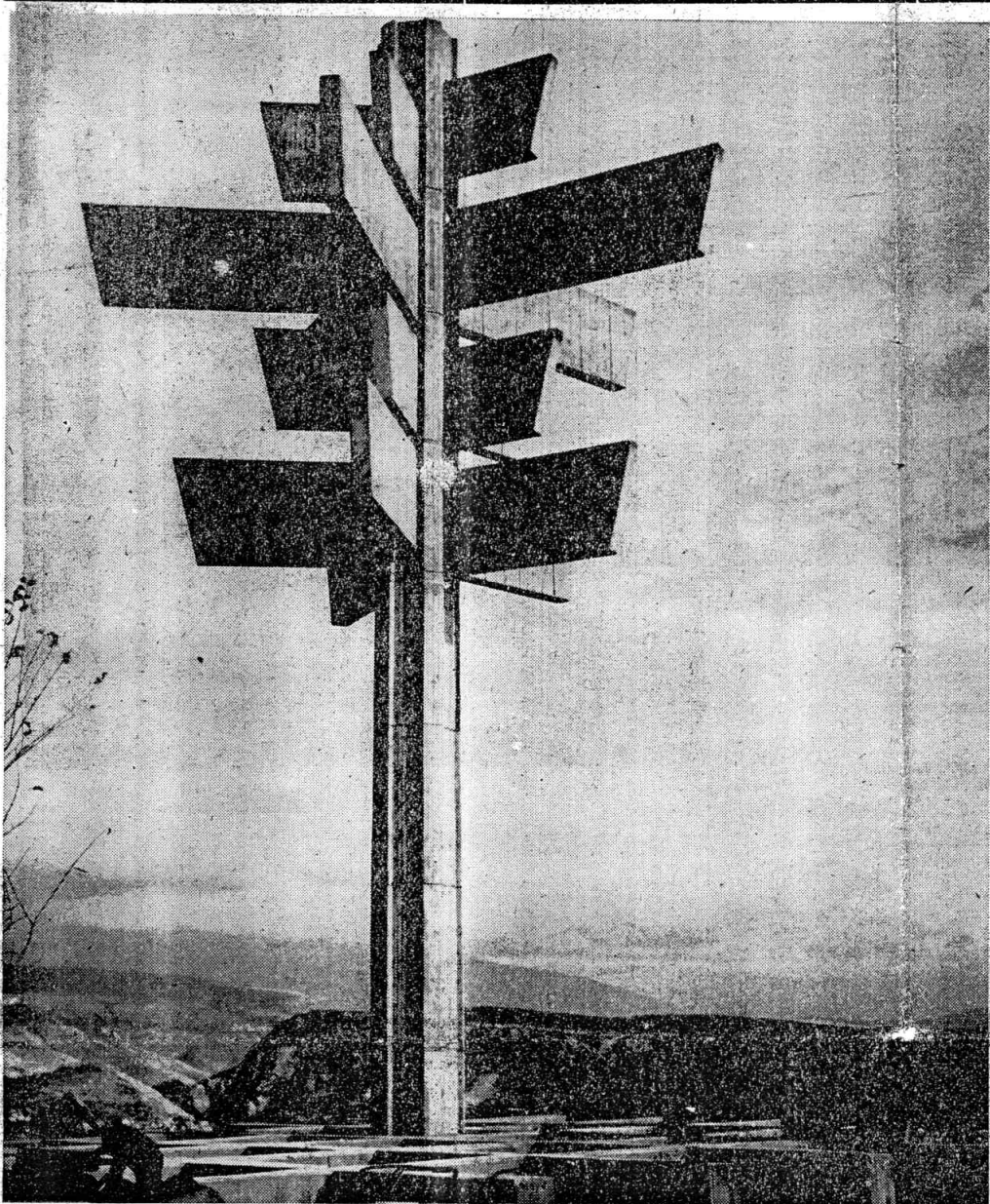
Spomenik na brdu Spasu kao da „raste“ izražavajući jedinstvo i nepokolebljivost našeg naroda, simbolizirajući ponosnu prošlost Kninske krajine.

NAZLOVNA STRANA LISTA "SLOBODNA DALMACIJA" SPLIT 28 I 29 STUDENOGA 1969.

SLOBODNA DALMACIJA

IZDAVAČ: Novinsko-izdavačko poduzeće "Slobodna Dalmacija" — Split, Špišinske obale 4 — Direktor MARIN VUKMAN — Glavni i odgovorni urednik BRVOJE BARIČIĆ — Uređuje redakcijski kolegij.

SPLIT, 28. I 29. STUDENOGA 1969. GODINE
GODINA XXVII CIJENA 60 PARA BROJ 7696
Mjesečna pretplata 11 N din. Za inozemstvo dvostruko. Ziro račun
Služba društvenog knjigovodstva br. 344-1-23

Beograd
— razvika
Mir
— ljane za
kojih se
goslave
vremena
• aka

CE

Beog
— Pov
predsjed
še teleg
ka i pol
nacional
Pored
putili p
Italije G
sjednik
belgijsk
sjednik

E.
pri
Vla

San
jug) —
Eduar
člana S
Vojka V
s njim
razgovo
šena je
o među
mogućn
radnje
slavije.
Veljk
i minist
Gabriel

SIMBOL BITKE I POBJEDE

Iz kostiju i snova palih, iz njedara voljene zemlje, iz tuta jedne bitke, iz srži ljepote niknuo je cvijet slobode. Velik' kao prkos nepokorena naroda, u nebo među oblake vinut kao glasovi boraca u odjeda bitke, rascvjetan kao slutnje mladosti što je koračala stazama nedohvatnim, čvrst kao stisak ruku voljenih, satkan od kamena i ljudi.

To je simbol Kninske bitke, njene 25. obljetnice. U jednom trenutku, u činu doziva minule bitke, spomena na pale, njihova djela, slito je slavije s Danom Republike.

U čudesnom cvijetu, putokazu i simboju, u zvijezdi na vjetrometini, u onima koji su bili i koji će doći da stave svoje dlanove i živote u podnožja slobode, buknuće slavije i svijest, snaga i sokovi zemlje. Riječ utisnuta, ljubav izgovorena značit će plamsaj snova što su ih tkali borci pred bitku, dozivajući ovaj dan.

Naredba maršala

Beograd, 27. XI (Tanjug)

N A R E D B A

Vrhovnog komandanta oružanih snaga SFRJ
povodom Dana Republike

U čast proslave Dana Republike izvršiti počasnu paljbu 28. ovog mjeseca u glavnom gradu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije — Beogradu iz 24 artiljerijska oruđa sa 15 plotuna, a u glavnim gradovima socijalističkih republika: Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Skoplju i Titogradu iz 12 artiljerijskih oruđa sa 10 plotuna.

Vrhovni komandant oružanih snaga SFRJ
maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, s. r.

Te
Tit
Da

Beo
jug) —
ke Jos
predje
blike
Oulu
stičkan
ce pro
slamsk
nije.

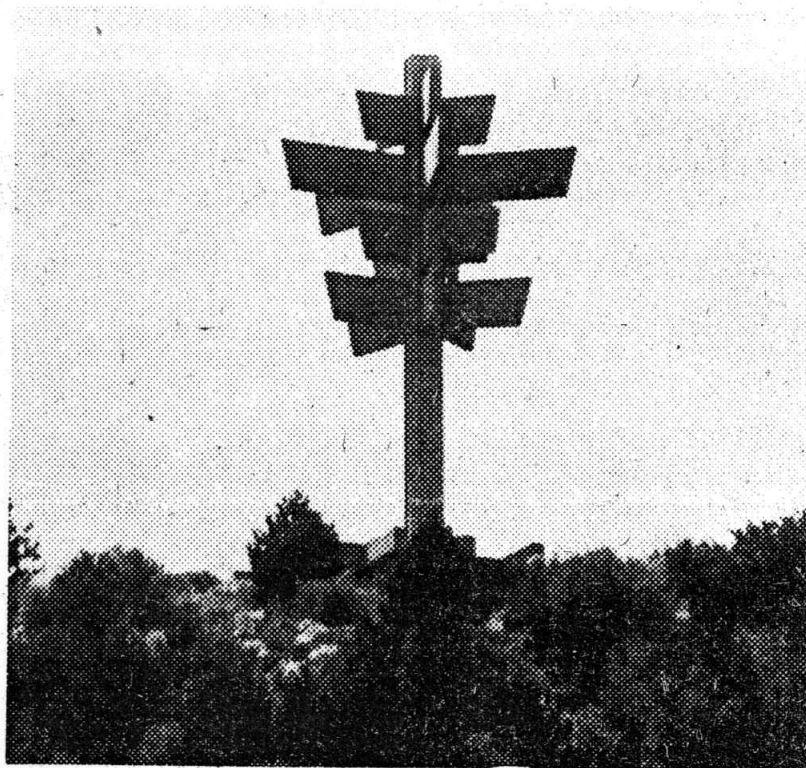
SPOMENICI REVOLUCIJE

29.11.

1969.

Cvijet u kršu

Kninski spomenik otkriven 1969. godine. Ideju i nacrt dao arh. Đorđe Romić, autor reljefa na sarkofazima akademski kipar Mihail Kajfeš, a stihova Jure Franičević Pločar

Spomenici izražavaju jednu vječitu ljudsku istinu. Simboliziraju da je život neuništiv, da je jači od smrti. Svojim oblicima i veličinom, svojom simbolikom evociraju uspomene na dane naše prošlosti. Brojni prolaznici Kninom se pitaju što li predstavlja spomenik koji je „natkrio“ Knin, na brdu Špasu. Vijori se kao zastava, sazdan je oslobodiocima Knina i na prvi pogled djeluje kao Kninska tvrđava, koja je vjekovima građena i rušena, pa opet zidana.

Sam spomenik, po mnogo čemu osoben i specifičan, arhitektonski i idejno, oblikovan kao cvijet, sa svojim laticama usmjeren je prema svim pravcima i stazama na kojim su ginuli borci, unučen je bogazama koje su značile život i slobodu.

Otkriven je još 1969. godine, ljetima prikos i govori o slobodi, svojim likom kao da kazuje priču o herojskim likovima ovoga kraja. Djelo je to koje vječno pamti naš revolucionarni plamen.

Zanimljivo je istaknuti da je ideju i nacrt spomenika izradio Kninjanin dipl. inž. arh. Đorđe Romić, reljefe na sarkofazima akademski kipar Mihail Kajfeš i stihove podno spomenika napisao je da se uklešu pjesnik Jure Franičević Pločar.

Spomenik na brdu Špasu kao da „raste“ izražavajući jedinstvo i nepokolebljivost našeg naroda, simbolizirajući ponosnu prošlost Kninske krajine.

SPOMENIK OSLOBODIOCIMA KNINA

Spomenik je znak, spomen, obilježje ili putokaz. Znak kao kratko zastajanje misli koja postavlja pitanje, spominjanje događaja ili ličnosti koji su gradili život, obilježje mjesta ili zbivanja koje omogućuje uvijek novo radanje, putokaz u jedan bolji svijet. Kao prostorna akcija on je svojom pojavnošću već začetak tog novog svijeta, on ga ostvaruje na sebi svojstven način, prostornim izrazom i odnosima s okolicom.

Spomenik organizira prostor postojeće okolice svojom svrhovitom pojavnošću na određenom mjestu i u određenom vremenu. Spomenik kao prostorna akcija stoji uvijek na razmeđi povijesti i budućeg. Povijest označuje kao pravu i jedinu mogućnost budućeg svijeta i nove misli; ona je spona u neprestanom novom građenju i znak koji govori o stvaranju i postojanju, o jednom uvijek novo mogućem svijetu.

Kao što povijest konstituira čovjeka, tako i čovjek svojim djelom konstituira buduće vrijeme, pa je prostorni izraz spomenika vlastitim ostvarivanjem i estetskim dometom nosilac etičke podloge koja preko spomenika postaje realna prisutnost oblika i misli koju taj oblik potiče.

Spomenik oslobodiocima Knina, podignut 1969. godine na 25-godišnjicu kninske bitke, djelo je zagrebačkih arhitekata Grozdana Kneževića i Đorđa Romića. Podignut na brdu povrh mjesto, znak je vidljiv i suprotstavljen prostoru koji određuje strmo brdo sa starom kninskom tvrđavom i urbanom aglomeracijom izraslom oko brda i u njegovu podnožju, te onim dijelovima koji se protežu prema ravnicu. U tom prostornom odnosu s tvrđavom, mjestom i pejzažem spomenik je postao novi modifikator pejzaža, objedinjujući prirodni i urbani pejzaž u nove prostorne odnose.

PROSTORNO-PLASTIČNO RJESENJE:
GROZDAN KNEŽEVIĆ, dipl. inž. arh.
ĐORĐE ROMIĆ, dipl. inž. arh.

RELJEFI:
MIHAEL KAJFES, akad. kipar

Lokacija spomenika, apstraktnog i markantnog znaka, smišljeno postavljenog na jedino još neartikulirano mjesto na dominantnom brdu, poput kontrapunkta je suprotstavljena tvrđavi, urbanoj strukturi u podnožju i širokom pejzažu okolice. Ako spomenik tretiramo kao plastičku gestu s primarno estetskom funkcijom, otkrit ćemo u spomeniku povrh Knina jednu razložnu skulpturalnu i prostornu kvalitetu koju on svojim odnosima gradi i oblikuje, stvarajući nove vrijednosti u bremenitom pejzažu.

Samo estetskim dometom etička podloga spomeničke akcije može postati realna prisutnost. Estetsku funkciju, dakle, pretpostavljamo spomeniku, jer ona po sebi i na sebi svojstven način nosi svu složenu sadržajnost i svrhu građenja, te mogućnost komunikacije. Gledajući na taj način djelo Kneževića i Romića, otkrivanjem uzroka i načina svo-

ga postojanja postat će sadržajnije, a prostorni doživljaj preraste u doživljaj, dio povijesti, u temu koja omogućuje upravo ovaj i na takav način prezentirani oblik. Krug je zatvoren; temom ponovno dolazimo do oblika od kojega smo pošli. Put doživljavanja gradi naš odnos prema djelu i sebi samom, i u nama oploduje niz budućih još mogućih zbivanja.

Spomenik oslobodiocima Knina nalazi se na brdu Spas povrh naselja, i svojom postavom izuzetan je prostorno-vizuelni i arhitektonsko-plastički fenomen. U aktivnom odnosu s ambijentom Kninske tvrđave, gradom, rijekom i širokim pogledom u svojoj misaonoj i oblikovnoj koncepciji on oživljava osobitost ambijenta i povijest iz koje je izrastao, iz koje i dalje raste. Prostorna postava spomenika kao i arhitektonskoplastičko rješenje, koje gotovo grubom ali odmjerenom strukturom ulazi u jedan stari značajan, no ne i dovoljno artikuliran prostor, gradeći nove odnose između postojeće tvrđave i suvremenog oblikovanja. Oblikovno opravdanje nalazimo u kontekstu povijesti, iako je ono i snažan umjetnički izraz novostvorenog plastičkog odnosa. Napor pronalaženja odnosa između postojećeg i novog snažnog izraza u ovom djelu otkriva mogućnost iskrene komunikacije čovjeka i djela, pomirujući temu i oblik u obilježju, spomenu događaja koji su se zbili i koji još traju, a koje su autori doživjeli suvremenim kreativnim senzibilitetom. Jednostavni oblici simboliziraju revoluciju, oni žive povijest i nose poruku bez patetike. Spomenik raste, gradi se postepeno, izniče na terenu suvremenom graditeljskom metodom i osjetljivom postupnošću autoru u činu građenja. Isprepletano snažno podnožje, sazdano od jakih betonskih greda, apstraktno je poimanje simboličkog karaktera, gdje način i vrstu simbola izabiremo sami kao sudionici u doživljaju i mišljenju. Iz surovog spleta izrasta snažna, odmjerena plastika apstraktnog oblika i značenja koje nosi u svojoj pojavi; plastika koja može i ne mora biti asocijacija putokaza na vjetrometini zbivanja prošlog i sadašnjeg doba. U svojoj građi to je u sebi smiren oblik i konstrukcija, a u okolici on je markantan i dinamičan znak pokreta i mijene. U podnožju spomenika sapeti u rasteru betonskih greda nalaze se sarkofazi označeni reljefima na brončanim pločama s kostima poginulih boraca. Oni ovdje nisu monumentalno i patetično grobište, nego živi i sastavni dio čitave prostorne vrijednosti spomenika, pa su tako stalna prisutnost u ostvarenom sklopu prošlog i budućeg.

Spomenik je samo onaj znak i namjera koji može biti jedino umjetnost sama, a umjetnost je u namjeri spomenika bitna i razložna svrha akcije i komunikacije. Svrhovitu kreativnu akciju i način komunikacije s tom akcijom, to jest sa svom etičkom težinom koju ona nosi, autori su u ovom djelu iskreno i jednostavno pokazali, ostvarivši tako pravu mjeru između prostorno-likovnog značenja i povijesno-tematskog sadržaja.

TOMISLAV PREMERL